روسیا و ئۆکراین کامیان هەڕەشەن بۆ سەر یەکتر!...

نوسینی: ئیدریس مستەفا

خوێندنەوەیەکی سیاسی رەخنەییە بۆ تەنگژەی ئۆکراین

وتەیەک:

ئەوەی لە ئۆکراین روودەدات لە چوارچیوەی ململانێیەکی گەورەتردایە کە چەندان دەیە و سەدەیە دەجێتە پێشەوە ئ□و□یش کێشەی هەردوو جەمسەری رۆژهەڵات-رۆژئاوایە کە لە نیویدا کێشەی ئۆراسیا و ئەوروپا و باشوری دەریای چین و …هتد لە خۆ دەگرێ. پەلامار و پاوانخوازیەنی نیوان هەردوو جەمسەر مێژووی جیهانی ئێمەی مرۆڤیان نەخشاندووە و لەوەناچی ئەمجارە ئەم جیهانە ئاوها بمێنێ گەر ش□□ک□ ببێتە جەنگ و جەنگەکەش بە دەستکردنەوەی چەکی ئەتۆمی کۆتایی پێ بێت. لەگەڵ ئەوەی روسیا لە دوای جەنگی ساردەوە بێ پەردە وەک بلۆکێکی سەرمایەداری دەرکەوت و دەشیویست ببێتە بەشێک لەو سیستەمە کاپتاڵیستیە غەربیەی لە جوڵەیەکی بەردەوام بوو بەڵام بلۆکی رۆژئوایی رییان پێگرت و نەیانهێشت بەو تایبەتمەندێتیەی خۆیەوە بێتەوە ناوەوە بەڵکو دەیانویست وەک و□لاتێکی ئاسایی و تێکشکاو و لاواز و پەراوێز بێتە ناو سیستەمە سەرمایەداریەکەیانەوە کە روسیا ئەمەی قبوڵ نەکرد و رەتی کردەوە. بەڵام ئەو قبوڵ نەکردنەی روسیا لە لایەن رۆژئاواوە و رەتکردنەوەی روسیا بۆ باوەشی رۆژئاوا بەو ژینگەیەی ئەوان لێی دەخوازن یەک راستیە مێژووییە دەسەلمێنێ ئەویش راستی مێژوویی ململانێی رۆژهەڵات (چین و هند و روسیا وئەوانی تر) و رۆژئاوایە و وا لە گۆرەپانی ئۆکرایندا دەتەقێتەوە. واتە کێشەی ئۆکراین رەگەکەی لە مێژوویی□کی مەودا فراوانتردایە و وا لە پەلاماری سەربازی روسیادا خۆی دەنوێنێ و منیش لێرەدا وردبینی لەسەر کێشەی ئۆکراین و روسیا دەکەم.

ئێمە لە دنیایەکی نوێی سیاسی فکریدا دەژین کە تەواو جیاوازە لە دەورانەکانی سەدەی رابردوو. هەندێک لەو جیهانبینیانەی دنیامان پێ دەدی و ئەو چەمکانەشی دنیامان پێ شیدەکردەوە و لیک دەدایەوە چیدی بە کەڵکی ئێستاکانی نایەن چونکە ناتوانن وەڵامێکی پڕ بە پێست بە تەنگژە و کێشەکان بدەنەوە. چەمکی نیشتمان، داگیرکاری، بەرەنگاری، هێز و ئیرادە ئەو چەمکانەن کە تێگەیشتنی تازەیان

لمان دو لبرئوی مبدی جگیرکانیان کوتونت لرز.
نشتمان بو مانای دولتی نتویی دروست دکات و ئو دوت و خاککی دبن مبدئکی پیرز و ستراتیجی بی ک ب درژایی دوو سدی رابردوو، چونک چمک و قواری دوتی نتویی و نیشتمان لو دورانو برجستب بوو، ملینان مرق ب خیان و ما و حایانو بوون قوربانی ئو مبدئ ب ئوی بروبومکی مریی گشتگیری وک بختیاری و ژیانی شایست ب مرق هب،
لو رژوی روسیا پلاماری سربازی بسر ئکراین دست پکردوو و هموو دنیای لگ خیدا سرقا کردوو ک هموو قوار دوتی و نادوتی و رکخراو و کس و لاین حزبی و ئایدیلجی و سیاسیکان نک هر قس و هلوستی خیان هب لسری بکو تزی سیاسی فکری خیان ب بیان کرد هر لمسری چپو تاکو ئوسری لیبرای و قومی. کوردستانی خمان و نون سیاسی و رشنبیریکی وک بشک لو بدن جیهانی قس و هوستی سیاسی خیان هبوو لسری لگ بیان کردنی تیزی سیاسی فکری خشیان لو باریو. لو نیونددا گو بیستی چمکی نیشتمان و داگیرکاری و برگری دبووین ک درئنجامی پلاماری سربازی روسیا ب سر ئکراین دروست بوو. لگ ئم جمکاندا زر کم گو بیستی چمککی تر بووین ئویش چمکی هرشی ک جوهری ها یسانی شکی. ئوی سرکی لم باسدا ئوی دست ببر ب هکارانی شرکیان دروست کرد نک ک شکی دست پکرد یان ک پلامات ددات. خای جوهری ئوی ببین ک ل پشت ها یسانی شکانوی نک شکرکان کن چونک رشنترین شت ئوی لاینکانی دستویخک ببین. لم شکارکاریدا پاشخان مژوویکان و هنووکییکانی ئو کشی ب پشت بستن ب کمل زانیاری و بگ و تزی سیاسی و فکری چوار ل کس دیارکانی دنیای ئمی سیاسی فکری دخم روو ک هر یکیان ل روانگی میلی سیاسی هزری خیو وک لیبرای و چپ و ریالیزمی رامیاری سیری تنگژی یکراین دکن

پاشخانی مژوویی
پش ئوی دست ب باسکم بکم بم گرنگ ئاماژیکی کورت بدم بوی ناتچی. هموان دزانین ک ناتچی و دوای جنگی جیهانی دووم دروست بوو ک ئو دم هموو وتانی ئوروپای رژئاوا، جگ ل ولاتانی ئسکندنافیا، لگ ئمریکا و کندا و دواتر تورکیا گرتو. دیار هکار یاخود بنمای دروست بوونی هاوپیمانی نات ب روو ب رووبوونوی یکتی سڤیت بوو وک یکمین سکرتری

گشتی ناتۆ، هەستینگ ئیزمەی ١٩٥٢، رایگەیاند. ئەمە لە کاتیکدا یەکێتی سۆڤیەت هاوپەیمان بوو لەگەل غەرب دژ بە ئەڵمانیای هیتلەری لە ساڵی ١٩٤٥ ەوە. بەڵام، دیارە پلانی ستارتیجی رۆژئاوا، بە تایبەت ئەمریکا و بەریتانیا، چاوبڕێنە بە خاکی روسیای گەورە وەک چۆن لە مێژووی هاوچەرخیاندا ناپلیۆن و هیتلەر کردیان.

ئۆکراین وەک وڵات و قەوارەیەکی سیاسی لە مێژوودا بوونی نەبووە و بگرە یەکێک لە بنەچە سەرکیەکانی روس بووە و لە مێژوودا بە روس کییڤ ناسراو بووە. لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی روسیادا بەلشەفیەکان لە ساڵانی بیستی سەدەی رابردوودا کۆمارێکیان وەک کۆمارەکانی تری یەکێتی سۆڤیەت دروست کرد بە ناوی ئۆکراین. (ئۆکراین ئەو دەنگۆژێیە کە روسەکان و ئۆکرانیەکانی ئێستا بە وڵاتەکەیان بەکاری دەهێنن بەڵێ من ئۆکراین لە جیاتی یۆکرێینی ئینگلیزی و ئۆکرانیای کوردی و عەرەبی بە کار دەهێنم.) لە دوای روخانی یەکێتی سۆڤیەتیەوە ساڵی ١٩٩١ ئۆکراین بوو بە یەکەم جار لە مێژووی خۆیدا بوو بەو وڵاتەی کە ئیستا هەیە.

گرنگی ئۆکراین بە روسیا هەمەلایەنەیە بە رادەیەک ستراتیجیترین کۆماری کۆنی یەکێتی سۆڤیەتە کە ئاسایشی نەتەوەیی و نیشتمانی روسیای ئیستای فیدراڵ راستەوخۆ پیوەی بەستراوە بۆیە سەرانی روسیای ئەو کات دانیشتنێکی تایبەتی مێژوویان لەگەڵ بلۆکی رۆژئاوایدا بەست سەبارەت ئۆکراین. لەو دانیشتنەدا بەرپرسانی روسی داوایان کرد کە رۆژێ لە رۆژان ئۆکراین نابێ ببێت بە ئەندامی ناتۆ و هەردوو لا بە رێککەوتن گەیشتن و مەرجەکانیش ئەوە بوو کە سۆڤیەت دەستبەرداری رۆژهەڵات دەبێ و لە بەرامبەریشدا ئۆکراین دەبێ وڵاتێکی بێ لایەن وەک سویسرا بمێنێتەوە. دیارە رۆژئاواییەکان، ئەمریکا و بەریتانیا بە تایبەت، بەڵێنەکەی خۆیان نەبردە سەر و بگرە کەوتنە دابەشکردنی فۆرمی بە یەندام بوونی ناتۆ و یەک یەک کۆمارە کۆنەکانی یەکێتی سۆڤیەتیان کرد بە ئەندامی هاوپەیمانی ناتۆ. بڕیار بوو ئۆکراینیش بکەن بەڵام روسیا لەسەر ئۆکراین هاتە دەنگ و ئامادەیی هیچ سازشێکی نەکرد لەو بارەیەوە و بگرە هەڕەشەی چەکی ئەتۆمی لە ئەوروپا و ئەمریکا کرد گەر بێتوو ئۆکراین بکەن بە ئەندامی ناتۆ.

روسیای بچوک

لە باری مێژووییەوە، بە روسیا ئۆکراین هەمیشە بە روسیا تەماشا کراوە و بگرە پەیان گووتوە روسیای بچوک. ئەمە وەک ارستیەکی مێژویی تەواوە، چونکە لە مێژوودا ئۆکراین و روسیا لە یەکتر جیا نەبوونە. بوارەکانی فەرهەنگی و ئاینی و زمان و کەلتور و مێژوو ئەوە پیشان دەدەن کە جیوازیەکی سەرەکی نەبووە لە نیوان روسەکان و ئۆکراینەکاندا و بگرە بە درێژایی دەسەڵاتی قەسەری روسی ئۆکراین هەمیشە وەک بەشێک لە روسیا تەماشا کراوە و و بە روس کییقەکانیش ناوبانگیان دەرکردووە. دیارە لەگەڵ سەرهەڵدانی بیری نەتەوەیی و دەوڵەتی هەستێک لە نیو ئۆکرانیەکاندا دروست بوو کە بتوانن قەوارە و دەوڵەت و ناسنامەی تایبەت بە خۆیان هەبێ چ وەک نەتەوە و چ وەک رەگەز. ئەم خەونەیان لەگەڵ درستبوونی یەکەتی سۆقیەتدا رۆژی ١٠ی مانگی شەشی ١٩١٧ لەسەر دەستی بەلشەفیەکان بەدیهات و هەروەها لە رۆژی ٢٤ی مانگی ٨ی ساڵی ١٩٩١یش لەگەڵ روخانی یەکەتی سۆقیەتدا ئەو خەونەیان بە دووەم جار بەدیهات، بەڵام چەن بەدیهاتنێک! دوایی دەگەڕێمەوە سەر ئەم خاڵە.

نەخشەیەکی کۆنی کییەڤی پایتەختی ئێستای ئۆکراین لە کۆندا پێی گوتراوە روس کییەڤکان.
هەندێک دەڵێن روسیای ئیستا لەوانەوە هاتووە و ئەو دەمەی کییەڤ هەبووە مۆسکۆ لادێ بووە.

بۆچی روسەکان بە ئۆکراین دەڵێن روسیای بچوک. بارە مێژوویەکەیمان ئاماژە پیدا کە یەکەم قەوارەی دەسەڵاتدارێتی بە ناوی روس کییەڤ لەو ناوچەیە دامەزرا. لە ئاستی زمانەوانی وئاخاوتندا زمانی روسی و ئۆکراینی نزیک بە لە سەدا حەفتا لە یەک دەچن چ لە وشەدا و چ لە دەستەواژەدا و چ لە پێکهێنانی رستەدا و چ لە تێگەیشتنی قسەکردن لەگەڵ یەکتری.(س١) گەر ئێمە پیوەرە بهێنین و بەسەر سۆرانی و بادینانیدا بهێنین، ئەوە کرمانجی هەر باس مەکە، دەبینین دەکەونە یەک قاڵبەوە. جیاوازیەکانی وشە و ئاخاوتنی سۆرانی و بادینی، یاخود هەورامی کە هەر زۆر دوورترە لە هەر دووکیانەوە، هەر ئەوەندەی جیاوازی روسی و ئۆکراینیە بەتایبەت هەردوو لایان ئەلف و بێی سریلاکی دەنوسن. پرسیار ئەمەیە ئایا سۆرانیە دەتوانێ بەبێ بادینی کوردنین یاخود بادینیەک دەتوانێ بەبێ سۆرانی کورد نین. بێگومان نەخێر! کەواتە ئەو نزیکایەتیە زمانەوانیەی کە یەکێکە لە بناغە سەرەکیەکانی فەرهەنگی و کەلتوری هاوبەش وا لەوەدەکات بڵێین روسی و ئۆکراینی یەک میللەت نین. ئەوەی تیئۆرسیەن و بیری نەتەوەپەرستی ئۆکراینی دروست کرد ئەو شەشە رەناکبیری و وەرچەرخانە سیاسیەی سەدەی هەژدە و نوزدەی ئەوروپا بوو کە چەمکی نەتەوە و دەولەتی نەتەوەیی بەرهەم هێنا و دواتر بە تەواوی ئەوروپا و جیهاندا بلاوبویەوە. نامەوێ زیاتر لەسەر ئەم بابەتە

بەڵام و ئەوەی مەبەستی منە لێرەدا بیڵێم ئەو نزیکایەتیە فەرهەنگی و کەلتوری و ئاینی و ڕەگەزییەی کە روسیا و ئۆکراین پێکەوە دەبەستێتەوە و بەڵام لە دوای روخانی یەکێتی سۆڤیەتەوە، و پێشتریش لە دەمانی هیتلەردا، بە پشتیوانی سیاسەت و عەقڵی سیاسی و جیهانبینی ڕۆژئاواوە روحی قەومی ئۆکرانیان دروستکرد کە ئیستا ئەنجامەکەی دەبینین.

شوێنگەی جوگرافی ئۆکراین

بیرجنسکی و هنری کیسنجەر وەک دوو سیاسەتوانی ستراتیجیست و هزری سیاسی دیار و بە ناوبانگی ئەمریکی لە دەیەی حەفتا و هەشتاکاندا و بگرە تا ئیستاش، ئامۆژگاری ناتۆ و بلۆکی غەربیان کردووە کە ئۆکراین بە روسیا خەتی سوورە و نابێ کارێکی وابکەن کە روسیا لە خۆیان تورە بکەن. تەنانەت راستەوخۆ بە ئۆکراینیەکانیش دەڵێت "ئۆکراین دەبێ سیاسەتی خۆ دوورگرتن لە هاوپەیمانی ناتۆ پەیڕەو بکات." (س٢) باشە ئەمانە کە بە چەپەڕەوی هزری سیاسی ئەمریکا دادەنرێن بە ئاوها دەڵێن. دیارە هەندێ خاڵ هەیە لەم بارەیەوە دەیخەینە روو کە یەکێکیان ئەو بارە مێژووییە کە ئەستەمە روسیا دەستبەرداری ببێ چونکە دەستەواژەی روسیای بچوک ئەستەمە لە هزری سیاسی و کۆمەڵایەتی و دەسەلاتدارێتی روسی بە ئاسانی بسڕدرێتەوە. خاڵێکی تر گرنگ هەیە کە بۆ روسیا ستراتیجیە ئەویش هەڵکەوتەی جوگرافی ئۆکرانیایە. دیارە هەموو کۆمارە کۆنەکانی سەر بە یەکێتی سۆڤیەت سنوریان بە ئیستای روسیاوە هەیە و تەنانەت یەندامی ناتۆشن وەک لیتوانیا و لاتڤیا و ئەستونیا بەڵام هیچیان وەک ئۆکراین ستراتیجی یاخود ترسناک نین بۆ سەر ئاسایشی نەتەوەیی روسیا. نهێنی ئەم ترسە لە هێڵە جوگرافیە ئەوروپیەدایە کە ئۆکرانیای پێوە بەستراوەتەوە. ئەو هێڵە پێی دەوترێت ڕێگەی دەشتایی باکوری ئەوروپا. ئەم ڕێگەیە، وەک لە نەخشەکەدا دەردەکەوێت، بە هێڵێکی تەختانیدا دەڕوات کە بە دیاریکراوی لە ئەڵمانیاوە درێژ دەبێتەوە بە پۆڵەندا و بەلا روس و ئۆکراین بێگومان لەویشەوە بۆ روسیا یاخود وردتر بەرەو موسکۆ. (س٣) واتە هەر کاروانێکی پیادە یا ماشین سواری یاخود گەڕ هەر کەسێکی ئاسایی سواری سەیارەیەکی ئۆتۆماتیکی بێ شۆفێر ببێ و بە کۆمپیوتەری سەیارەکە بەڕێ یان لەسەر سکرینی کۆمپیوتەری سەیارەکە بنوسە مۆسکۆ ئەوا بە هیچ ڕێگریەکی شاخ و دەڵ و دەریای گەورە و زەریا دەچێتە ناو مۆسکۆوە بێ ئەوەی دەستی بەر سوکان بکەوێ.

ڕێگەی دەشتایی یاخود تەختایی باکوری ئەوروپا

گەر ڕۆژێ لە ڕۆژان ئۆکراین ببێ بە ئەندامی ناتۆ ئەوا ئەمریکای دوژمنە سەرسەختەکەی ڕوسیا دەتوانێ هەرچی چەک و تەقەمەنی قورس هەیە لەسەر تخوبی ڕوسیا دایبنێ و بەمەش ئاسایشی ڕوسیا زۆر لە نزیکەوە دەکەوێتە بەردەم ڕەحمەتی هێزەکانی ناتۆوە. حاڵەتێکی ئاوها کە ڕوسیا بە ڕەسمی لە سیناریۆیەکی ئاوها دەترسێ لەو پلانەی ئیمتەریەتی ڕۆما دەچێ کە دژ بە سەرکردەی شۆڕشی کۆیلەکان، سپارتاکەس، کردی. لە فلیمی سپارتاکەسدا، کاتێک سپارتاکەس و هێزەکەی لە قەراغ دەریا پشوویەکی دوورودرێژ دەدەن چونکە ڕێگەیەکی ئەجگار دووریان بڕی بوو بەتایبەت هێزی ڕۆما بە دوایانەوە بوو. کە لە خەو هەڵدەستن تەماش دەکەن دیوارێکی دارئەستوری گەورەی بەرز لە پشتیانەوە هەڵچنراوە و لە دەریاشەوە هیزێکی دەریایی گەورە بەرمابەریان وەستاوە. پلانێکی ئاوها خاڵی وەرجەرخان بوو لە تێکشکانی سپارتاکەس. ئەمریکا لە چەندان لاوە گەمارۆی ڕوسیای داوە بەڵام هیچیان وەک ئۆکراین هەستیار و ترسناک نین بۆیە گەر ئۆکراین ببێ بە ئەندامی ناتۆ ئەوا چارەنوسی ڕوسیا بە دەردی سپارتاکەس دەچێ. دیارە چەکی ئەتۆمی ڕۆژێیەکی زۆر لە ئەنجامی شەڕ دیاری دەکات بەڵام جوگرافیا ڕەگەزێکی ستراتیجیە بۆ حەسم کردنی جەنگێک. ئەم ترسەی ڕوسیا لە هەڵی تەختانی باکوری ئەوروپا دڵەڕاوکێیەکی مێژوویی خۆی هەیە هەر لە پەلامارە سەربازیەکانی ناپلیۆنەوە تاکو هیتلەریش کە ئەو هەڵەیان بەکار دەهێنا بۆ داگیرکردنی ڕوسیا بۆیە لە مێژە و بە هەردەم ئەم هەڵە لە بەردەم ستراتیجیستە سیاسی و

سەربازییەکانی روسیادایە.(س٤)

گوتاری رەسمی سیاسی ئۆکراین

لە دوای کەوتنی سەرۆکی ئۆکراینی پێشووتر، ڤیکتۆر یانۆکۆڤیچ، ساڵی ٢٠١٤ کە حکومەتێکی پرۆ-روسیایی بوو ئۆکراین کەوتە دەست هێزە راستڕەو و نازیزمەکانی ئۆکراینەوە. ئەم هێزانە خۆیان بە ئاشکرا دەیانگوت و ئێستەش دەڵێن کە بەڵێ ئێمە شانازی بەوە دەکەین کە نازین، واتە هیتلەرین. ئەمریکا و ئەوروپا بە هەموو هیزێکی سیاسی و مالی و دپلۆماسی و سیخۆڕی و تەکنەلۆجیەوە چوونە پاڵپشتی عەقڵێکی سیاسی لە ئۆکراین کە تاکو ئیستا جگە لە بیر و کردەی فاشیزم هیچی تریان لە سەوز نەبووە. گوتارە سیاسیەکانیان، بەرخوردەکانیان، رەمزەکانیان هەمووی لە سەرچاوەی بیروباوەری فاشیزم ئاو دەخۆنەوە. من لێرەدا ناچمە سەر ئەو هێزانەی کە نازیزمی عەیارە بیست و چوارن بەڵکو تەنها ئاماژە بە یەک دوو کرداری سەرۆکی ئیستای ئۆکراین، ڤلادیمێر زیلینسکی، دەدەم کە گوایە میانڕەوە و بە ئاین جولەکەیە و ئەمەش ئەو دیعایانە رەت دەکاتەوە گەر ئەو و دەسەڵاتدارێتی سیاسی ئۆکراین بە فاشست لە قەڵەم بدرێ.
زیلیزنسکی پێش و پاش ئەوەی ببێتە سەرۆکی ئۆکراین لە وتاری خۆی گوتی (ئۆکراین تەنها بۆ ئۆکراینیەکانە و ئەوەی بە زمانی روسی قسەدەکات ئەوا با ئۆکراین بە جێبهێڵێ.) لەسەر شەقامیش کاتێک گردبوونەوە روودەدات و قسەکەری سەر تەختەکە دوای ئەوەی چەندان قسە بە روسیا دەبێژێ، دەڵێت هەڵبەزنەوە ئەوەی هەڵنەبەزێتەوە روسیە. ئەمە جگە لەوەی هەر کەس بە ژێر لەوەوە تەئیدی شتێکی روسیا بکات ئەوا بەر هێرشی جەستەیی دەکەوێ و رەنگە بشکوژرێ و کەسیش لەوانە ناپرسێتەوە کە ئەم تاوانانە ئەنجام دەدەن. هەواڵەکانی ساڵانی رابردوو پڕیەتی لەم پێشێلکاریانە. بە کورتیەکەی لە دوای ٢٠١٤ ەوە دژە روسی و دژە روسیایی بوون گوتاری سیاسی باوی ئۆکراینە هەر لە سەرۆکی وڵات و سەرۆک وەزیران و وەزیرەکان و پارێزگارەکان تا دەگات بە هاوڵاتیەکی ئاسایی کە مەیلی سیاسی هەبێت. دیارە ئۆکراینی بە شوماریش هەن کە لەگەڵ ئەم گوتارەدا نین بەڵام بە رادەیەک گەر هەر کەس و لایەنێک ئەم گوتارەی پێ قبوڵ نەبێ ئەوا بە تۆمەتی لایەنگری روسیا و تەنانەت سیخوڕی روسیا تاوانبار دەکرێ و رسوایی پێ دەکرد و لێی دەدرێ و بگرە هەندێ جاریش دەکوژرێت.

مەشقی سەربازی

هەر لە دوای ساڵی ٢٠١٤ ەوە ئۆکراین بوو بە مۆڵگەی دەزگای هواڵگری

ئەمریکی، سی ئای ئەی. ئەرکەکانیان مەشق پێکردنی گرووپە تایبەتەکانی دژەروسیایی بەتایبەت بەتالۆنی ئازۆف کە بەناوبانگە بە نازیزم و هەموویان وەک بەتالیۆنەکە هێمای هیتلەریەتیان کردووە بە قەددا و لە رووی سیاسی و فکریشەوە هەڵگری بیروباوەڕی ناتزیزمن. (٥) بەتالیۆنی ئازۆف کە نزیکەی هەزار کەس دەبن و مەشقی تایبەتیان پێکراوە و لە نزیک ناوچەی هەرێمی دۆنباسک جێگیرکراون و پڕ چەک کراون بە تەفنگ و تەقەمەنی ناتۆ. ئەو گولانەی ناویانە بە خەڵکی هەرێمەوە یاخود کە پێیان گیراوە مۆر یاخود هێمای ناتۆی لەسەرە.

بەتالیۆنی ئازۆف، بەهێترین هێزی سەربازی ئۆکراین

“سی ئای ئەی” لە پاڵ کارە سیخوڕیەکانی بەسەر هەموو شتێکی روسیاوە لە ئۆکراین مەشقی سەربازی تایبەتی بە هێزە سیاسیە راستڕە و نازیەکان کردووە چ لە ناو ئۆکراین و چ لە ئەمریکاش و دواتر هەموویانی لە هەرێمی دۆنباس ل□ بەرامبەر هەردوو ناوچەی لۆگانسک و دۆنتسک جێگیر پێکردن و بەتالیۆنێکی تایبەتی لێ دروستکردن بە ناوی بەتالیۆنی ئازۆف کە ئاڵای بەتالیۆنەکەیان و هێمای سەر جلوبەرگە سەربازیەکانیان خاچی هەڵگەڕاوەی هیتلەرە. لە سەدا ٧٥ی زیاتری دانشێتوانی ئەو دوو ناوچەیە روسی زوبانن و لەگەڵ هاتنە سەرکاری ئۆکراینە راستڕەوەکان لە کییف، ک□ سەنتەری بیر و بزاوتی سیاسیان

دژە روسی بوونە لە ئۆکراین، بڕیاری جیابوونەوەی قەوارەی سیاسی و کۆماری سەربەخۆی خۆیان راگەیاند لە ئۆکراین لە ساڵی ٢٠١٤ەوە. لەو دەمەوە ئەو بەتالیۆنە ئۆکراینیە بەردەوام هێرش و بەردومانی سەربازیان بۆ سەر ئەو دوو ناوچەیە دەست پێکردووە و تاکو ئیستا، بە پێی ئاماری نەتەوە یەکگرتووەکان، لە نیوان ١٣ بۆ ١٧ هەزار روسی دۆنباسکی کوژراون بەهۆی بەردومانی ئەو هێزانەوە ئەمە جگە لە وێرانبوون و سووتانی چەندان گوند و دەشتی بەروبومی ئەو دوو کۆمارە. لە هەمووی ترسناکتر، ئەو هێزە بە رادەیەکی هەندە رق ئەستوری مەشکیان پێکراوە لە دژە روسی بوون. کاتێک هاوڵاتیانی (لۆهانسک و دۆنستک) دەکوشت کە زۆربەی کات هی دێهاتیەکانبوون و دەیانفڕاندن لەسەر لاشەکانیان هێمای راسڕەوی خۆیان بە خوێی تێرمەکە دەکێشا و دواتر وێنەیان لەگەڵ دەگرتن.

ئەفسەرێ ئەمریکیەکە چی دەڵێت!

یەکێک لە هەرە گرنگترین پەردەهەڵماڵینەکانی دەستێوەردانەکانی رۆژئاوا لە ئۆکرانیا ئەم ئەفسەرە ئەمریکیە دەیدرکێنێ. ئەفسەری کۆنی ئەمریکی، سکۆت رایتەر، لە رۆژی ١١ی مانگی ٣ی ئەمسالدا کۆمەڵێک دانپێدانانی بڵاوکردەوە کە هیچ گومانێک ناهێڵێتەوە بۆ ئەو رووداوانەی ساڵی ٢٠١٤ و دروستکردنی بەتالیۆنی ئازۆف و راستڕەوەکانی تر ئەوان و بەریتانیا و کەنەدا مەشقی تایبەتیان پێکردوون و هێز و نفوزیان فراوانبوو بە اردەیەک کە چونە ناو هەموو جومگەکانی دەوڵەتەوە و دواتر بوون بە دەسەڵاتداری سیاسی ئەو وڵاتە کە هەرەشیان لە سەرۆکی وڵات دەکرد گەر بێتوو بە قسەیان نەکات.(س٥) ئەو دەڵێ هێزی کەسایەتی سەربازی ئەمریکی و ئەوروپی لە مێژبوو پەیوەندیان بە نازیەکان و قەومیەکانی ئۆکرانیاوە هەبوو دەشڵێت “هەر ئەو کۆمەڵە و هێزە راسترەوانەمان هێنا و سەرۆکی شەرعی وڵاتمان، ڤیکتۆر یانۆکۆڤیج، لەسەر کار لابرد.” (س٥) ئەوەی کە زۆر گرنگە ئەو ئەفسەرە باسی دەکات، دەڵێ “ئەو نازیانە ئەوەندە بەهێزبوون کە توندوتیژیان جەنگەی نیگەرانی بوو، تەنانەت هەرەشیان لە سەرۆکی پێشووتری ئۆکرانیا، پێترۆ پۆرۆشینکۆ، کرد چونکە ساڵی ٢٠١٥ ویستی دان بنێ بە دۆخی تایبەتی هەرێم دۆنباسدا.” (س٥) لەمەش واوەتر، کار گەیشتە ئەوەی کە هەڕەشە لە زیلینسکی سەرۆکی ئێستای ئۆکرانیا بکەن کاتێک داوای لە ئازۆفیە نازیەکان کرد چەکەکانیان دابنێن، پێیان گوت: بێ دەنگبە. لە سێدارەت دەدەین گەر بێتو رێکەوتننامەی مینسک واژۆ بکەیت.” (س٥) رێکەوتننامەی مینسک سالی ٢٠١٤ لە وڵاتی بێلاروس بەسترا لە نیوان روسیا و ئۆکرانیا بۆ ئامادەبوونی نوێنەرانی کۆمەڵەی هاریکاری و

ئاسایشی ئەورووپی. دووەم رێکەوتننامەی مینسک مانگی دووی ٢٠١٥ بوو کە یەکێک لە خاڵە گرنگەکانی ئەو ریکەوتنە دانپیدانان بوو بە دۆخی تایبەتی هەریمی دەنباسکی زێرینەی روسیدا. لەو دیمانەیەدا کە سکۆت ریتەر دەربارەی تاقگیە بایۆلۆجیەکانیش نهێنی ترسناک دەدرکێنێ بەڵام من تەنها ئەو بەشەم بە گرنگ بوو کە باسم لێکرد.

سکۆت ریتەر

تاقیگەکان

دروستکردنی زیاتر لە سی تاقیگەی بایۆلۆجی و کیمیایی وەها کە لە مێژوودا وێنەی نەبووە لە روی خەتەری و دژە ئینسانی بوونەکەیەوە یەکیکە لەو بابەتە ترسناکانەی کە بە جادوەری و بە سەرپەرشتی ئەمریکا دەچوو بەڕێوە. ئامادەکردنی سەدان باڵندەی ژمارە لەدراو بە بڵاوبوونەوەی نەخۆشی و کاری ژەهر رێژی لە ناو روسیا بە تایبەتی بە ئەوانەی دی ئێن ئەی سلاڤیان هەیە ئەوا راستەوخۆ ئەم باڵندە بە ژمارەکراوە دەنیشێتە سەر ئەو کەسانە. لەمەش زیاتر بەڵگە دەسکەوتوون کە کۆرۆنا لەوێدا تاقی کراوەتەوە و کوڕەکەی بایدن بە ناوی هەنتەر بایدن بەرپرسی ئەو تاقیگانە بووە کە لە پاڵ ئیشی نەوت و گازەکەیدا خەریکی ئەم کارانە بووە. ئەو بەڵگانە هێزی سەربازی روسی دەستی کەوتوون لەم پەلامارە سەربازییەیدا بە سەر ئۆکراین کاتێک کەمەڕەی شوێنی نهێنیان دەزیەوە. یەکەم جار، ئەمریکا نەهی لە دەکرد بەڵام دواتر دانیان پیدانا. لە رۆژی٨ی مانگی ٣ی رابردوو جێگری وەزیری دەرەوەی پێشووی ئەمریکا، ڤیکتۆریا نولاند ٢٠١٣-٢٠١٧،

لە بەردەم لیژنەیەکی تایبەتی کۆنگرێسی ئەمریکی دانی پێدانا کە ئەمریکا تاقیگەی کیمیایی و بایۆلۆجی هەبووە و چالاکیش بووە لە ئۆکرین. (س٦)

وێنەی تاقیگەی بایۆلۆجیەکە، کەناڵی فرە دەنگ و باسی هندستان بە ناوی “ویۆن” رۆژی ٨ی مانگی ٣ی رابردوو بڵاوی کردۆتەوە
https://www.wionews.com/world/found-30-biological-labs-in-ukraine-possibly-for-bioweapons-claim-russian-forces-460189

تێگەیشتنە نوێیەکان

بۆ ئەوەی لە کێشە و تەنگژە و رووداوەکانی ئیستا تێبگەین پیویستیمان بە چەمکی نوێ یان تێگەیشتنی نوێ هەیە. ئەو وشە و دەستەواژە و بابەتانەی گرنگ بوون و پیرۆز بوون چیتر مانایەکیان نیە نە بە تێگەیشتن و نە بە بەردەوام بوون. داگیرکاری و نیشتمان ئەو دوو چەمکەن کە ناتوانین هەمان قورسایی و باس و خواس و دیدی سەدەی رابردوومان بۆ هەبێ. سەدەی ئیستا سەدەی بەجێهێشتن و راکردنە لە نیشتمان، سەدەی نابوکردن و مردنی نیشتمانە لە دڵی مرۆڤەکاندا، دوو سێ دەیەی رابردوو، کە ئیستەش هەر بەردەوامە، پیشانیدا کە لە لای ملیۆنان مرۆڤ نیشتمان ئەو شوێنەیە نانێک و ئارامیەکت تێیدا دەست بکەوێ هەرچەندە هیچ رەگێکی رابردووی تێی پێوە نیە. گەر ئەم تێگەیشتنە لای چین و توێژانەی کۆمەڵگە کە زۆربەی خەڵکانی ، ئەم تێگەیشتنە لای سەرمایەدارەکانیش هەروایە بەڵام بە شێوەی پارە، نیشتمان ئەو شوێنەیە کە بەرهەمهێنانی تیدا دەکات و سەرمایەی لە کەڵەکە دەکات. ئەوەی جاران چەمکی نیشتمانی لە لای مرۆڤ شیرین کردبوو پەیوەندیە کۆمەڵایەتی و ئازیزی و دۆستی و عاشقی و گیانی سەربەستی و ئازادی میللی و نەتەوەیی و هزر و جوڵانەوەکانی لە پەیوەست بەمانەوە بوو. ئێستا چیتر نە پەیوەندیە کۆمەڵایەتیەکان و نە هاوڕێیەتی و دۆستی و نە عەشق و خۆشەویستی و نە رێز و پیرۆزی خێزان و سەربەخۆیی وڵات و خاک وەک خۆی نەماوە، چەمکی داگیرکاری و نیشتمان و داکۆکی لە خاک و ئاوی وەتەن مانایەکی نەماوە،

گ□ر چ□مکی نیشتمان لای ئ□کرانی□کان گرنگ و پیر□ز بوای□ ئ□وا ه□ر ل□ ی□ک□م ر□ژ□و□ ب□ ه□زارانیــــان و دواتــــر ملی□نانیــــان ب□ر□و سنور□کانی و□ا تانی تر رایان ن□د□کرد ون□شتمانیان ب□ ج□ن□د□ه□شت و ئاوار□ی و□ا ت□ ئ□وروپی□کان وک□ن□دا ن□د□بوون. ج□نگ□ نو□ی□کانی دنیا ب□ ج□ر□ چ□ک□ک د□کر□ن ک□ توانانی ب□رگری کردنی هاو□اتی□کی ئاسایی یان س□ربازیکی ئاسایی نی□ و□ک چ□ن جاران ب□ داک□کی ل□ نیشتمان ل□ ب□رامب□ر ت□پ و د□باب□ و ت□یار□ و ه□لیک□پت□دا بوو. چ□کی د□نگی و ئ□ت□می ئاسمان□کانیش ناتوانن ب□ری پ□بگرن و ئ□و□ی وا ل□ هاو□اتی ئ□کراینی د□کات ه□□ب□ و ئاوار□ ب□ت ل□م ت□گ□یشتن□ حــازر ب□ د□ســت□و□ی□ ک□ ه□مــوو هاو□ـاتی□کی ئ□م جیهـان□ د□زان□ و ب□تای□بت دراوس□کانی روسیا ک□ ش□□کردن ل□گ□□ ت□کن□ل□جیای س□ربازی ئ□ســتا ئ□ســت□م□. ئ□م□ جگ□ ل□و□ی خ□□کــی ئ□کرایــن ل□ ی□ک□مــین ر□ژ□کانی ش□□□و□ ب□یان د□رک□وت ناتو و ئ□مریکا ت□نها ب□کاریان د□ه□نن و ب□ چ□ند□مین بار و□ات□ک□یان د□ب□ت□و□ شو□نی ج□نگ□کی گ□ور□ی و□ک ل□ ج□نگی جیهانی ی□ک□م و دوو□مدا بوو. جا ب□رگریکاری و داک□کی ل□ ن□شتمان و خاک داگیرکردن ئ□و چ□مکان□ن چیتر مر□ڤی پ□ ه□□ناخ□□□ت□نر□ ب□تایب□ت د□بینن خودی ئ□مریکا و ناتو ب□ ئاشکرا پ□یــان د□ل□ــن ئ□م□ نــاچین□ ش□□□و□ ل□گ□□ روســیادا چــونک□ د□ب□ت□ ج□گ□ی ب□کاره□نانی چ□ک□ قورس□کان ک□ جیهان ل□گ□ل خ□یدا ت□فروتونا د□کات.

ئ□و□ی ش□□ی ه□زی روسیا د□کات ئ□و ه□ز□ راست□□ و فاشستان□ن ک□ ئ□مریکا م□شقی پ□کردوون و ب□ م□ب□ستی دژ□ ورسیای ئامادری کردوون ن□ک ب□ دادک□کی ل□ خاک و و□ات□ک□یان. دوای دوو ه□فت□ ل□ پ□لاماری س□ربازی روسیا ب□ ئ□کراین، ج□زیپ ب□ری□ نمایند□ی ی□ک□تی ئ□وروپا ب□ کاروبـــاری د□ر□و□ و سیاســ□تی ن□ت□و□یـــی ر□ژی ٧ی مـــانیگی ٣ی رابردوو رایگ□یاند ک□ ژمار□ی ئاوار□بوون□کان خ□یان د□د□ن ل□ پ□نج ملی□ن گ□ر روسیا ب□رد□وام ب□ت ل□ ش□□. (٧س) ل□م□ش واو□تر، جوار ر□ژ دوای قس□کانی ج□زیپ ب□ر□□ واتـ□ ١١ر□ژی ١١ی مانگی س□ قس□ک□ری ن□ت□و□ ی□کگرتوو□کان ب□ کاروباری پ□نا ب□ر□تی ل□ سویسرا، کارین ک□□□ر ش□ت□ر، رایگ□یاند گ□ر پ□لامار□کانی روسیا ئاوها ب□رد□وام ب□ت ئ□وا ه□فت□ی ملی□ن□ک ئ□کراینی ئاوار□ د□بن. و□زیری دادی سویســریش ک□ گــوتی ن□ت□و□ یوکگرتوو□کــان پ□یــان راگ□یانــدووم ک□ ژمار□ی ئاوار□ی ئ□کرانی ل□وان□ی□ خ□ی بدات ل□ ١٥ ملی□ن ک□س. (٨س)
ل□و ر□ژ□و□ی روسیا پ□لاماری ئ□کراینی داو□، خ□□کی ئ□کراینی ب□ ل□شــاو نــاوی خ□یــان د□نوســن تــا بگ□ن□ ک□ن□دا و دائیــر□ی ک□چ و پ□نا ب□ر□تی و□اتی ک□ن□داش د□رگای ب□ خستوون□ت□ س□ر پشت و ب□

ئاسانترین شێوە قبوڵیان دەکات. باشە پرۆفیسۆر یۆڤاڵ نۆوا هەراری ئاخۆ دەبێ نەزەرەکانی خۆی چۆن ببینێتەوە لەبەر رۆشنایی ئەم داتایانەدا. ئەم پرۆفیسۆرە کێیە و چی نوسیوە لەسەر شەڕی روسیا-ئۆکراین.

یۆڤاڵ نۆوا حەراری و ئۆکراین

یۆڤاڵ نۆوا حەراری لە ناو خوێنەرانی کورددا ناسراوە بە کتێبەکانی لەوانە “عاقڵ: مێژوویەکی کورتی مرۆڤ.” بەهۆی ئەوەی ئەو کتێبەی سەدایەکی دایەوە و خوێنەری کوردیش بە کالعادە کەوتنە سەروسەودا بە دوای کتێبەکانیدا بە هیچ پاشخانێکی زانیاری و رۆشنبیری لەو بارەیەوەی ئەو لەسەری نوسیوە. لە یەکەم هەفتەی هێرشە سەربازیەکەی روسیا بۆ سەر ئۆکراین وتارێکی نوسی بە ناونیشانی (بۆچی ڤلادیمێر پۆتین جەنگەکەی دۆڕاندووە؟) و سایتی کوردەآوم وەریان گێڕاوەتە سەر زمانی کوردی. یۆڤاڵ نۆوا پرۆفیسۆرێکی گەنجە و لەگەڵ ئەوەی دکتۆراکەی لە سەر مێژووی سەدەکانی ناوەڕاستە بەڵام سیاسەت و مێژووی سیاسەت و زانستی سیاسی شتێکە هەموو کەس ناتوانێ بە ئاسانی ئەسپی خۆی تێدا تاو بدا. خۆزگە هەموان کاتیان دەبوو ئەو وتارەیان دەخوێندەوە و تا بزانن ئەو بوارەی ئەو کتێبەکانی تێدا دەنوسێ ئێجگار دوورە لەو بابەتە سیاسیەی ئەو شتی بۆ نوسیوە. وتارەکەی هێندە کرچ و کاڵ و ئاست نزمە هەر دەڵێی گەنجیکی پێست و هەرزەی سیاسی و خوێن گەرمی لە ناو گۆرەپانی مەیدانی کییەڤ نوسیوەتی نەک پرۆفیسۆرێک لە زانکۆیەک.

ئەو خالانەی ئەو لەوەدا باسیان دەکات وتنەوەی هەمان ئەو تاس و حەمامانەی میدیای رەسمی غەرەبیە بە تایبەت ئەمریکی چونکە هەموو کێشەکان لە کەسێکدا بەرجەستە دەکات کە ڤلادیمێر پۆتینە و تایتڵی وتارەکەشی بەو ناوەوەیە. ئەمە جگە لە تێڕوانینێکی مەبەستداری تێکدەرانە بە لە بەڕێدابردنی تێگەیشتینی راستیە سیاسیەکان هیچی تر نیە چونکە ئەو رەهەندە سیاسی و سەربازیانەی ئەو لەوەدا باسیان دەکات ئەم دوو سێ هەفتەیەی دوایی شەڕە هەمووی هەڵوەشاندەوە. بۆ نموونە پێی وابوو لە ماوەیەکی دوو سێ هەفتەییدا روسیا ئۆکراین داگیر دەکات و حکومەتێکی پرۆڕوسیایی دادەمەزرێنێ و بەڵام ئۆکراینیەکان ناهێڵن تێیدا بحەسێنەوە. ئەو تێزە سەربازیەی لە ئەزمونی پەلامارە سەربازیەکەی عێراق و ئەفغانستانەوە وەرگرتووە و وادەزانە لە هەموو هەورێک بارانە. دیتنی پلانە سەربازیەکان و بڕیاری بەڕێر لەسەریان کارێکی ئاسان نیە و تەنانەت خودی هێزی پەلاماردەر ناتوانێ ئاسۆیەکی روونی پێ بێ کە پلانەکە جێ بە جێ دەبێ

وەک نەخشەی بە دانراوە، بەڵکو ئەگەرەکانی کە دێتە پێش ئەوە پلانەکان دەنەخشێنێتەوە.

یوڤاڵ نۆوا هەراری

لە وتارەکەیدا دوو وتەی دەهێنمەوە، یەکێکیان سیاسی و ئەوەی تر سیاسی فکرییە. یەکەمیان دەڵێت ” روسەکان ڕەنگە ئۆکراین داگیر بکەن، بەڵام ئۆکرانییەکان لە چەند ڕۆژی رابردوودا ئەوەیان سەلماند کە ناهێڵن روسیا وچانی تێدا بدات و بەهێڵنەوەی ببات.” (٩س) بۆ لەبەرچاوگرتنی ئەو زنایاریانەی یەکێتی و ئەوروپا و نەتەوە یەکگرتووەکان دەربارەی راکردن و ئاواربوونی ١٥ ملیۆن ئۆکراینی، ئاخۆ یوڤاڵ دەبێ هەمان قسەی هەبێ و بە خۆیدا نەچێتەوە و بڵێ پەلەم کرد لە رایەکانم. ئایا یوڤاڵ نازانێ ئەوەی شتەی کێشانە و کێشان روسیا دەکات هێزی راستەوخۆ دژی روسەکانن. ئەگەر وانیە ئاخر مەعقولە یەک لەسەر سێی دانیشتوانی وڵات دەستبەرداری ماڵ و حاڵ و وڵاتیان ببن و روو لە وڵاتانی دەوروبەر و جیهان بکەن. گەر چەمکی داگیرکاری مانایەکی بمایە ئەوا لە هەفتەکانی یەکەمدا پێنج ملیۆن کەس ئاوارە نەدەبوون و دژی داگیرکاری ولاتەکەیان دەجەنگان بەڵام ئەسڵی مەسەلە ئەوەیە کە ئەوەی لە ئۆکراین روودەدات داگیرکاری ولاتێک نیە بەو مانا سادەیەی یوڤاڵ باسی دەکات. بە زۆرێک لە ناوچەکانی دنیا چەمکی داگیرکاری چیدی ئەو ڕەهەندە کۆنینەی نەماوە و بگرە لەوانەشە لە جوانەوەی سیاسی و فکری نوێدا ئەو جەنگەیەی نەمێنێ. کاتێک وڵاتێک پەلاماری دەدرێ و لە هەر هەفتەیەکدا ملیۆنێک رابکات ئەوا داگیرکاری نیە بەڵکو شتێکی ترە کە پرۆفیسۆری گەنج، یوڤاڵ هەراری، درکی پێ ناکات. خەڵکی سادە دەزانن ئەوەی دەگوزەری تەڵەیەکی ئەمریکا بوو بۆ روسیای دانا لە خاکی ئۆکرایندا و ئەو تەڵەیە روسیای پێوە نەبوو بەڵکو ئۆکرانیای پێوە بوو بۆیە وڵات بەجێ دەهێڵن و ئەوانەی شتێ دەکەن ئەوانە بە ئایدیۆلۆجیای خۆیان شتێ دەکەن و پەیوەندی نیە بە ژیان و گوزارانی ئەوانەوە بەڵکو

حوکمی هەشت ساڵەی دەسەڵاتدارێتی ئەوان پیشانیدا لە سەرکوت و فۆبیای سیاسی و گەندەڵی و بارودۆخی خراپی ئابوری و کردنی وڵات بە مۆڵگەی سیخوڕێتی و تەراتێنی ئەمریکایی تێیدا ئەوەی بەرهەم هێنا خەڵک شەڕ نەکەن و رەو بکەن.

زانستی سیاسی زانستێکی سەربەخۆیە و وەک زانستەکانی تر نیە بۆ نموونە مێژوو کە شتەکان روویانداوە و نوسراونەتەوە جا درۆبن یان راست و چۆتە مۆزەخانەی مێژووەوە بەڵام زانستی سیاسی زانستێکی بزاوت و پڕ جوڵەیە و کەس ناتوانێ پێشبینی و پێشهاتی لە سەدا سەدی رووداوەکان بکات بەڵکو شیکارکاری ئەو رووداوانە دەکات کە ئەو رۆژە یان رۆژگارە لەبەردەمیدا روو دەدەن. شرۆڤەکاریەک کە نەزەر و داتای مەلموس و بەڵگە و رەئی سیاسی و فکری تێدا دەخرێتە روو کە هەندێ جار پێت دەلێ هاوکێشەی ئەو رووداوانە بە ئەگەری زۆر ئەوە ئەنجامەکەی دەبێ وەک چۆن پێش و لە سەرەتای هێرشی سەربازی روسیا بۆ سەر ئۆکراین دەزانرا کە روسیا ئەو شەڕە حەسم دەکات چونکە هاوسەنگی هێزەکان وایان دەگوت نەک گوتاری س□رداری و قسە و دروشمی بریقەدار. دەرکەوت ئەوەی نەوا هەراری پێی وابوو روسیا “بەخێرایی، بەزەبرێکی زۆر لە ئۆکرانیا بدات و، حکوومەتێکی تایبەت بە خۆی دروست بکات، پاشان ڕژێمێکی داگیرکاریی لە کیف دابمەزرێنێ” (٩س) وانەبوو بەڵکو ئامانجەکانی روسیا لەوە زیاتر بوو وە هیرشی ئۆکراین چەندان رەهەندی تری پێکا و ئاسۆی تری کردەوە کە لە چآوەڕوانی زۆر کەسی شارەزا و پسۆپڕدا نەبوو لەوانە هاتنە ناوەوەی رۆبڵی روسی، دروستکردنی بەرەی رۆژهەڵات وەک چین و روسیا و هند و تێکشکانی ئەفسانەکانی لیبراڵ دیموکارسی و ..هتد.

گەر هەراری ئەوەندە ئاگای لە سیاسەت و مێژووەکەی هەبوایە دەیزانی کە چەندە روسیا بۆ سەر ئۆکراین هەڕەشە بووبێ ئەوا ئۆکراین دە ئەوەندە هەڕەشە بووە بۆسەر روسیا لەبەر رۆشنایی ئەو زانیاری و بەڵگە و باسانەی لە سەرەوە ئاماژەم پێدان.
دووەمیان دەڵێت “رق شتێکی ناشیرینە، بەڵام بۆ نەتەوەی بندەست: رق گەنجینەیەکی حەشار دراوە، لە قوڵایی دڵدا نێژراوە کە بۆ چەندین سەدە هەستی بەرگری بەهێز دەکات.” شەرعیەتدان بە رق و تیئۆرەکردنی رق بەهۆی رووداوێکی پلان بۆ دانراوی ئاشکراوە جگە لە دەبەنگیەک هیچی تر نیە چونکە هیچ هزرێکی سالم و مرۆڤدۆستی بە دوای رۆنانی رقەوە نیە لە ناو میللەتەکاندا مەگەر یۆڤاڵیش ببێتە نیتچە و هایدگەر. باشە پرسیارێکی مۆراڵی لە یۆڤاڵ: ئایا ئەوەی بۆ یۆکرانیەکان دەیڵێ کە رق هەڵبگرن لە روسیا ئایا بۆ

فەلەستینییەکانیش دەیانەوێ کە رق هەڵبگرن لە ئیسرائیل؟ ئایا وتارێکی لەم شێوەیەی بە "داگیرکاری و رقی" فەلەستینییەکان نوسیوە یان بانکە و دووو هەوا. وەک خۆیــان جۆرناڵیســتە غەربییەکـــان و میــدیاکانیان دەڵێــن ئــاخر ئەمە ڕۆژهەڵـــاتی ناوەڕاســت نیە ئەمە ئەوروپایە ئەوروپا. ئەمانە سپی پێستن و قاوەیی و ئەسمەر نین کە ئاوارە ببن. ئەم وتەیەی دوایی یەقانە شت زۆر هەڵدەگرێ قسەی لەسەر بکەی بەڵام لێرەدا هەر ئەوەندە بەسە.

سێ پرۆفیسۆری جیاواز و یەک بیرۆڕا لەسەر ئۆکراین

سێ پرۆفیسۆری بە ناوبانگ و بە توانای بواری زانستی سیاسەت، نعوم چۆمسکی و دەیڤید هارڤی و جۆن مێرشایمەر، لەگەڵ ئەوەی ئەم سێ کەسە سەر بە سێ قوتابخانەی سیاسی هزری جیاوازن هەر سێکیان و هەر یەکەیان لە شوێنێکەوە قسەیان کردووە لەسەر تەنگژەی ئۆکراین هەمان دید و بۆچوونیان هەیە. چۆمسکی وەک لیبرالێک و هارڤی وەک چەپێکی مارکسی و مێرشایمەر وەک موحافزەکارێک یاخود ناسیۆنالیستێک پێیان وایە ئەمریکا و ناتۆ بەرپرسی یەکەمن لە هەڵایسانی ئەو شەڕە. دیارە لەوە ئاسانتر نیە لایەنێک مەحکوم بکەیت و ئەوی تر بە قوربانی لە قەڵەم بدەی وەک خەتی ڕەسمی ڕۆژئاوایی و زۆرێک لە چەپەکان دەیکەن. خالی بنەڕەتی بە تێگەیشتنی ماددی لە شەڕ ئەو هێزانەن کە خەریکی گرکردنەوەی ئەو تەوژمە دەکانەن کە دەچەقن بە پێی ئەو هیــزەدا کە دەیــانەوێ تێــوەبگلێ لە تەنگــژەیەک کە ریشەی هەیە یــاخود دروســتی دەکەن تــاکو شەڕ هەڵبگیرســێ و ئیــدی سیاســەتەکانی خۆیانی لەوێ ببەنە پێش.

لە مێژە و بە دیاریکراوی بە شێوەیەکی ڕەسمی سێ و چوار ساڵە دەبێ روسیا داوا لە ئەمریکا و ناتۆ دەکات پابەند بن بەو ڕێکەوتنەی ســاڵی ١٩٩٠ ەوە کە لە نیــوان ســەرۆکایەتی هەردوو لایەنــی روســی و ئەمریکی-نــاتۆ کــراوە کە تێــیدا روســیا داوایــان لیــدەکات ئەمــان دەستبەرداری ئەڵمانیای ڕۆژهەڵات دەبن بەو مەرجەی ناتۆ لەوە زیاتر واتە لە ئەڵمانیا واوەتر پەل نەکێشێ. ناتۆ هیچ پابەندیەکی هیچ پابەندبوونەکی بەم ڕێکەوتنەوە نەکرد و ساڵە دوای ساڵ وڵاتانی کۆمارە کۆنەکانی یەکێتی سۆڤیەتی یەک یەک کرد بە ئەندامی ناتۆ. کاتێک مەسەلەکە هاتە سەر ئۆکراین روسیا ئەمەی بە خەتی سوور دانا و داوای لە نــاتۆ کــرد کە ئەوە بقەبڵێنە و لە بەشەکــانی ســەرەی ئەم نوسینەدا ئاماژەمان پیدا بۆچی بە روسیا بابەتی بە ئەندام بوونی ئۆکراین لە ناتۆ خەتی سوورە. ناتۆ وتیان جارێ لە پلانماندا نیە ئۆکرایــن بکەیــن بە ئەنــدامی ڕێکخراوەکەمــان. روســیا لە پێنــج شەش

مانگی رابردوودا بە ڕەسمی نامەیەکی دووروودرێژی نارد بۆ ناتۆ و داوای لێکردن کە واژۆی لەسەر بکەن کە ئۆکراین ناکەن بە ئەندامی ناتۆ و بە ئەمەش کاتێکی دیاریکراوی دانا کە تا کۆتایی ساڵی رابردوو بوو. ئەو بەڵگەیەش کە ناتۆ دەبێ ئیمزای لەسەر بکات دەبێ وەک بەڵگەیەکی نێونەتەوەیی سەیربکرێ و دابی پیدا بنرێ و روسیا لەمە زتار قبوڵ ناکا ئەگەرنا ئەوا پلانی ترمان هەیە.

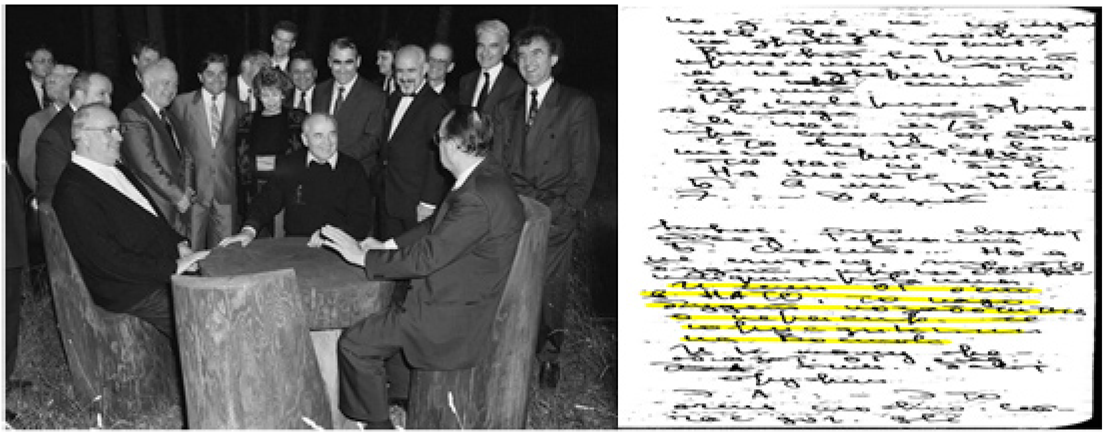

ئەم وێنەیە و بەڵگەنامەکە لە لایەن روسیاوە بڵاوکراوەتەوە. رۆژی ١٥ی مانگی ٨ی ١٩٩٠ لە روسیا گیراوە. لەوێدا سەرانی ناتۆ و بلۆکی رۆژئاوایی بەڵێنی ئەوە دەدەن کە ناتۆ لە لە دوای یەکگرتنەوەی هەردوو ئەڵمانیاکە مەودای خۆی لە سنوری ئەلمانیاوە فراوانتر ناکات . (س١٤)

دیارە ناتۆ، کە ئەمریکا و بەریتانیا سەردارن تێیدا، بە ڕەسمی ئەو داوایەی روسیایان رەتکردەوە و وتیان ئەمە ناچینە ژێر ئەو بارە. روسیا لەوە تێگەیشت کە غەرب لە ئایندەیەکی دووردا دەیانەوێ روسیا وەک یۆگسلاڤیا لێ بکەن و ئۆکراین دەروازەیە بۆ ئەو مەوزوعە بۆیە خۆی کەوتە خۆی بۆ دابینکردنی ئاسایشی نەتەوەیی خۆی. ئۆکراین بۆ روسیا مەسەلەیەکی تەواو ئاسایشی نەتەوەیی و نیشتمانی روسیایە کە مان و نەمانی پێوە بەستراوەتەوە بۆیە دەستی کرد بە هێرشی سەربازی و ئەم کردەیەشی ناو نا پرۆسەیەکی سەربازی تایبەت کە ئامانج لێی بێ چەک کردنی ئۆکراین و دەرهێنانی لە بازنەی رۆژئاوایە. لەمەش زیاتر روسیا چەندان جار گوتیان کە ئەمە ئامادەی بەکارهێنانی چەکی ئەتۆمین گەر هەر کەس دەست بهێنێتە رێگامان.

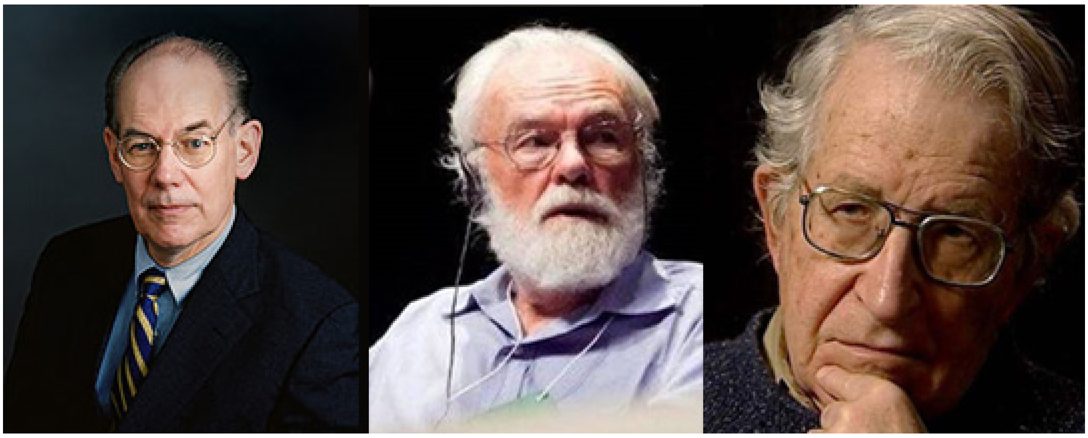

نعوم چۆمسکی، دەیقد هارقی، جۆن میرشایمەر

ئەمانەی کە من لەسەرەوە باسم کرد هەر سێ پرۆفیسۆری زانستە سیاسیەکان باسیان کردووە لە پێشباری قسەکانی خۆیاندا و من تەنها ئەو چەند دێڕەی ئەوان دەهێنمەوە دەربارەی تێنگژەکە. بۆ نموونە نعموم چۆمسکی دەڵێت "گەر بەتو دەراوکییەکانی پوتین لەبەرچاو بگیرایە سەبارەت بە ترسی بە ئەندام بوونی ئۆکراین لە ناتۆ ئەوا بێگومان شتێکی دەکرا بەری پێ بگیرێ گەر هاوپەیمانی ناتۆ بازنەی ئەندامەتی خۆی فراوان نەکردایە لە دوای کۆتایی هاتنی جەنگی ساردەوە. بگرە، گەر پێلەکێشی ناتۆ بەشێوەیەکی دەستانە بکرایە، دەکرا ئاسایشی روسیاشی ببوایە بە بەشێک لەو فراوان بوونە." (س١٠) دەیقد هارقی وەک چەپێکی مارکسی هەمان شت دەڵێت "ئەو رەهەندانەی ئێستا لە کێشەی ئۆکراینەدا دەبینین راستەوخۆ پەیوەندی بەو رۆژگارەوە هەیە کە بەڵێنێکی پەمەیی درا بە روسیا لە دەمانی نەمانی بلۆکی سۆڤیەتیدا." (س١١) پرۆفیسۆر جۆن مەرشایمەریش هەمان ناوەڕۆکی چۆمسکی و هارجی دەڵێتەوە بەڵام بەشێوەیەکی روونتر و دەخئامیزی تر. ئەو دەڵێت "ئۆکرانیەکان گەر عاقڵ بن دەبێ خۆیان بە تەڵاقدان بدەن لەگەڵ ئەمریکادا و بچن لەگەڵ روسیا دابنیشن و کێشەکانیان حەل بکەن. روسیا گەر جەنگەکەش نەباتەوە ئۆکراین دەکاتە خۆڵەمێش. ئەمەش شتێکە ئۆکرانیەکان نایانەوێ بیبینن. تۆ کە دراوسێکەت گەرەلایەک بێت واباشترە بیکەیت بە هاورێی خۆت و هەرگیز لە خۆتی نەوروژێنی." (س١٢) لە ئاخاوتنەکی تردا دەڵێت "دار تەوە مەژنە بە ورچدا یان دار مەکە بە چاوی ورچدا چونکە نەک هەر لێت رادەپەرێ بەڵکو پەلاماریشت دەدا." (س١٢) بۆ ورسیا رێک ئاوهایە کە ئۆکراین دەزانێ ئەمریکا و ناتۆ دوژمنی ئەون و پێگەی ئۆکراینیش ئاوهایە کە نەبێت بە ولاتێکی ناتۆیی و ئەمەی پێوتراوە لەو کاتەوەی ولاتیان دروست بووە، کەچی رێک بە پێچەوانەی ئەمەوە دوژمنە سەرسەختەکەی روسیای دراوسێت بهێنی و خەندەقی بە لە بەدەی لە بەرامبەر مانەی دراوسێکەتدا و رۆژ تا ئێوارەش میللەتەکەی خۆت جۆش

بدەی بە سیاسەت و دروشمی روسیایی دراوسەت و بگرە هەرەشەی تا رادەی لە ناوچوونیان لە بکەی ئاخە دەبە ترس و هەڵوەستی ئەو دراوسییە چی بە بەرمابەر بە تە. زیلینسکی و ئۆکراین لە مانای ئەم دراوسەتیە تەنەگەیشتن و لەبەر بەگانەیەک هەم دراسەکەیان لە خۆیان کرد و هەم مالەی خۆشیان وێرانکرد.

وشەی کۆتایی

سیاسەت دروشم و هاوار و قسەی سەزداری نیە بەڵکو عەقڵەکە و هەموو سیاسی و سەرکردە و وڵاتێک لەی تەناگات لەوانە زیلینسکی ئۆکرانیا. لەوەردا نامەیەکی جەنەراڵ مەزڵوم کۆبانی باس دەکەم کە دەقی نامەکەم لە لا نیە و تەنها لە هەواڵەکانەوە دوو سێ ساڵ پێش ئیستا گوێ بیستی بووم بۆیە تەنها بیرەکەی ئەو نامەیە باس دەکەم کە چ رەهەندەکی قوەی تێگەیشتن لە سیاسەت و هاوکێشە سیاسی و سەربازیەکانی تێدایە. ساڵی ٢٠١٩ کاتێک رەژاقای کوردستان زانیتیان ئەمریکا و غەرب پشتیان تێکردوون و تورکیایان دەست ئاوەڵا کرد لەوەی هەندە ناوچەی کوردستانی سوریا بگرێت، جەنەراڵ مەزڵوم کۆبانی، فەرماندەی گشتی هێزە دیموکراتەکانی سوریا، نامەیەکی بە ئیدارەی ئەمریکا، دۆناڵد ترامپ، نارد و تێیدا دەڵێت لە نیوان بە کوشتارگەیی کردنی خەڵکەکەم و لە دەستدانی پارچەیەک لە خاکەکەم ئەوا بژاردەی یەکەمیان هەڵدەبژێرم. ئەو دەیزانی هێزی تازە و گەنج و شەڕکەر چەندە مەبدەئی و بە جەرگ و چاونەترس بن ناتوانن بەرگەی ئەو سوپا سەدان ساڵە گەورەیەی تورکیا بگرن کە بە پێشکەوتووترین و قورسترین و گرانترین چەکی تازە داهێنراوی غەرب لەگەڵ ئایدیۆلۆجیتەکی سیاسی ئاینی و فاشیانەدا هێرش دەکەنە سەریان.

ڤلادیمێر زیلینسکی و جەنەراڵ مەزڵوم کۆبانی

بۆ زیلینسکی، حاڵەتەکە قورستر و گرانترە چونکە روسیا هەر بە

تەنها بەهێترین دەوڵەتی سەربازی دنیا نیە و بەس بەڵکو قوتبەکی جیهانی گەورەیە و خاوەن گەورەترین کۆگا و بنکەی ئەتۆمیە لە جیهاندا و لە هەر چرکەیەدا ئامادەیە بەکاری بهێنێ گەر بزانێ بوونی دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە. ئەم هەڕەشەیە لە زاری یەک بە یەکی بەرپرسە گەورە سیاسی و سەربازیەکانی روسیاوە دووپات کراوەتەوە. هەرچەندە زیلینسکی لە هەفتەی یەکەمی شەڕەکەوە داوای دانوستان و دانیشتنی تایبەتی کرد لە پۆتین بەڵام ئەمریکا و هێزە سەربازیەکەی ئۆکراین نەیانهێشت ئەوە بکات. لەگەڵ ئەوەی ئەمریکا و ئەوروپا یەکبینە دووپاتیان کردەتەوە کە ئامادەنین یەک سەرباز بنێرن بۆ شەڕی ئۆکراین و تەنها ئامادەن پارە و چەک بنێرن؛ کەچی زیلینسکی هێشتا لەوە تێناگات کە خۆی و وڵاتەکەی و میللەتەکەی حسابی مەقاشەکیان بۆ دەکرێ کە دژ بە روسیا بەکاریان دەهێنن و هیچ تر. لەگەڵ ئەوەی چەندان جار زیلینسکی رەخنەی گرتووە لە گەرب و گلەیی ئەوەی لەکردووە بۆ نایەن یارمەتیمان بدەن کەچی هێشتا دەمدرێژی دەکات بەرامبەر روسیا لە کاتێکدا شارەکانیان یەک بە دوای یەک بەتێ کەلاوە. تێناگات ژیانی خۆی لەبەر رەحمی روسیادایە بەڵام روسیا نایەوێ بیکوژێ. بە دەردی جەنەراڵەکی روسی گوتی ئێمە نامانەوێ بیکوژین بەڵکو دەمانەوێ ناچاری بکەین و بێت هەندە ئیمزامان بۆ بکات.

زیلینسکی ئەو نموونەیەیە کە هیچ کات ئەکتەرێک ناتوانێ شوێنەکی سیاسی و سیاسیەک ناتوانێ شوێنی ئەکتەرێک بگرێتەوە چونکە دەورەکان جیاوازن. سەیری پەرلەمانی کوردستان بکەن بزانن کە و چی تیایە بەیە دەبینین جگە لە مەهزەلەیەک شتەکی تر نیە. ئەو یاریە مەگەر هەر لە رۆژئاوا رووبدات کاتێک ئەکتەرێکی وەک ریگان یان مۆدێلێک دەبێتە سەرۆک ولاتێک ئەمە جگە لە کوشتنی رووی سیاسەت و سوککردنی سیاسەت وەک زانستیک هیچی تر نیە. دیارە ئەوانە بە لەشکرێک لە ارۆژکار و مامۆستای سیاسی دەورەدراون و وشەیەک چیە ناتوانن بە پرسی ئەوان بێڵێن؛ بەڵام بە کەسەکی وەک زیلینسکی کە بوکەڵەی دەستیئەمریکا بوو وە بە پشتیوانی و فووفەی ئەوان هاتە سەر حوکم و کاتێک ناتوانێ ئەو دەورە ببینێ وەک ئەوان ئەوا وڵات دەبێ بەو پەندەی کە لە مێژووی خۆیدا نەیدیوە و لەم دنیا گەورەیەدا بە بەرجاوی هەموو جیهانەوە وڵاتێک دێت و ڕۆژ بە ڕۆژ ولاتەکەت کاول دەکات و کەسیش ناتوانێ بڵێ لەل، بەتایبەت ئەوانەی توشی ئەم بەڵایەیان کرد لە هەموان خراپتر پشتیان تێکرد.

دیپلۆماتی ئەمریکی خانەنشین، چاس فریمان، لە وێبسایتی "ذە گرەی

زۆن" رۆژی ۲۸ی مانگی ۳ی رابردوو بە تایبەتی گەورە وتارێکی نوسیوە و دەڵێت "تاکو یەک ئۆکراینی بمێنێ ئەمە شەڕی روسیا دەکەین." ئەمە لە میدیا غەربیەکانەوە وەک پشتیوانیەک و وتارێکی زۆت گرنگ تەماشا دەکرێ بەڵام ئەمە جگە لە ئیهانەکردنێک و گاڵتەپێکردنێک بە خەڵکی ئۆکراین هیچی تر نیە. پەیامەکەی زۆر روونە کە ئەمە ئەوە بە کوشت دەدەین تاکو دوایین کەستان بمێنی. زیلینسکی رۆژانە گوێبیستی سوکایەتی و رسوایی پێکردنی ئاوهایە کەچی هیشتا دەیەوێ خۆی وەک سەرۆکێکی خاوەن کەسێتی و جەنگ نمایش بکات لە کاتێکدا، بەو هەموو پیودانگە سیاسی و زانیاری و داتایانەی سەرەوە، کەسی ئاوها جگە لە فس فس پاڵەوانیک هیچی تر نیە.

وەک پرۆفیسەر جۆن میرشایمەر وتی گەر دراوسێکەت گەرەلا بوو مەیکە بە دوژمنی خۆت یاخود گەر دراوسێکەت گەر ورچ بوو ئەوا داری تەوە مەژێنە یان دار مەکە بە چاویا چونکە لەت رادەدەن و خراپیش پەلامارت دەدات، زیلینسکی گەر جاران ئەکتەریکی کۆمیدی ناو هونەر بوو ئەوا ئیستا ئەکتەرێکی کۆمیدی تراجیدی ئەشقە لە گوڕی ناو دنیای سیاسەتە کە نە لە هاوسەنگی هێزەکان و نە لە ئامانجە ئیمپریالیستیەکانی ئەمریکا و نە لە بودجەی ئەوروپا تێگەیشت. کردنی ئۆکراین بە سەرچاوەیەک لە هەموو ئاستەکانی سیخوڕی و زانستی بایەلۆجی و گوتاری سیاسی و سەربازی بە ولاتانی تر بە هەڕەشە لەسەر روسیا جگە لە وێرانبوونی وڵاتەکەی خۆی و ئاوارەبوونی ملیۆنان کەس لە هاوڵاتیانی خۆی و نادیاری چارەنوسی ئەوروپا و بگرە جیهانیشی لەگەڵ خۆیدا خستە بەردەم ئایندەیەکی رەشەوە.

نوسینی: ئیدریس مستەفا

رۆژی ٤ی٤ی ٢٠٢٢

سەرچاوەکان:

1. https://theconversation.com/ukrainian-and-russian-how-similar-are-the-two-languages-178456#:~:text=As%20Russian%20and%20Ukrainian%20diverged,about%2062%25%20of%20their%20vocabulary.
2. https://indepthnews.info/index.php/opinion/5106-ukraine-should-have-a-policy-of-non-involvement-with-nato-opined-zbigniew-brzezinski

http://marketoracle.co.uk/article24756.html .3
/https://www.clovisinstitute.org/north-european-plain .4
https://thealtworld.com/scott_ritter/the-horrific-truth- .5
about-the-biological-research-labs-in-ukraine
https://jacobinmag.com/2022/01/cia-neo-nazi-training-ukr .6
aine-russia-putin-biden-nato
https://voxukraine.org/en/fake-victoria-nuland-admitted- .7
/that-us-has-biolabs-in-ukraine
https://www.ukrinform.net/rubric ukrainian-refugees-in- .8
europe-could-grow-to-5m-borrell.html
https://www.reuters.com/world/europe/broader-war-ukraine .9
/-could-displace-15-million-swiss-minister-2022-03-11
https://www.kurdrawm.com/idea/2983/?fbclid=IwAR1Remo8pTL .10
aVaiu7JeMpIZuuqQ85alg6Lsxks9skmiplogjLC8OYFbDgv4
https://truthout.org/articles/noam-chomsky-us-military-e .11
/scalation-against-russia-would-have-no-victors
http://www.nlka.net/news/details/1377 .12
https://www.youtube.com/watch?v=bkC9mZgaLDI .13
14.https://nsarchive.gwu.edu/sites/default/files/thumbna
ils/image/stepanov-mamaladze_0.jpg